

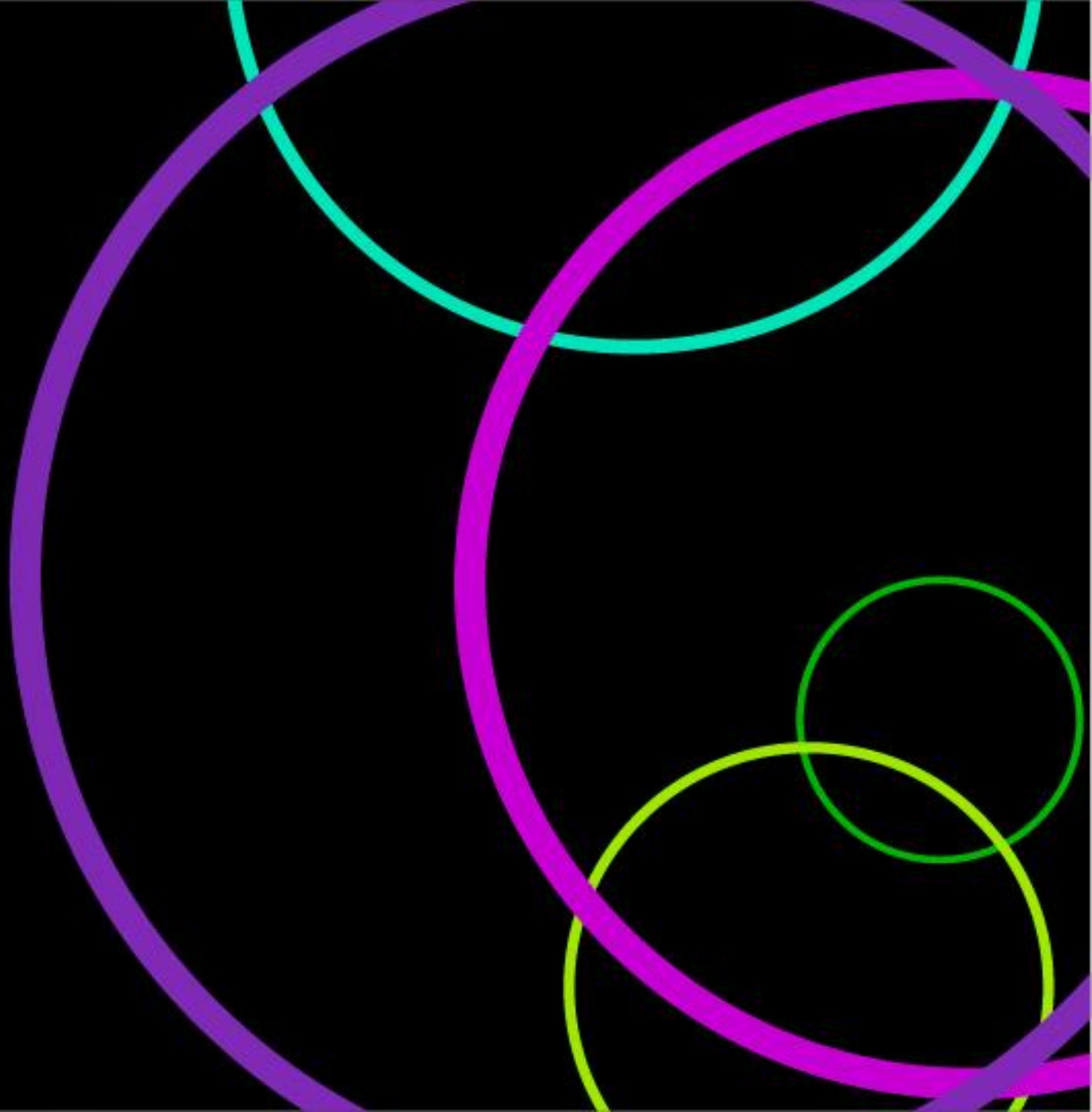
KANTAR PUBLIC

Utlandsveteraner i Afghanistan

Försvarmaktens Veterancentrum

Martin Ahlqvist
Emily Deros
3 februari 2022

1 Om undersökningen

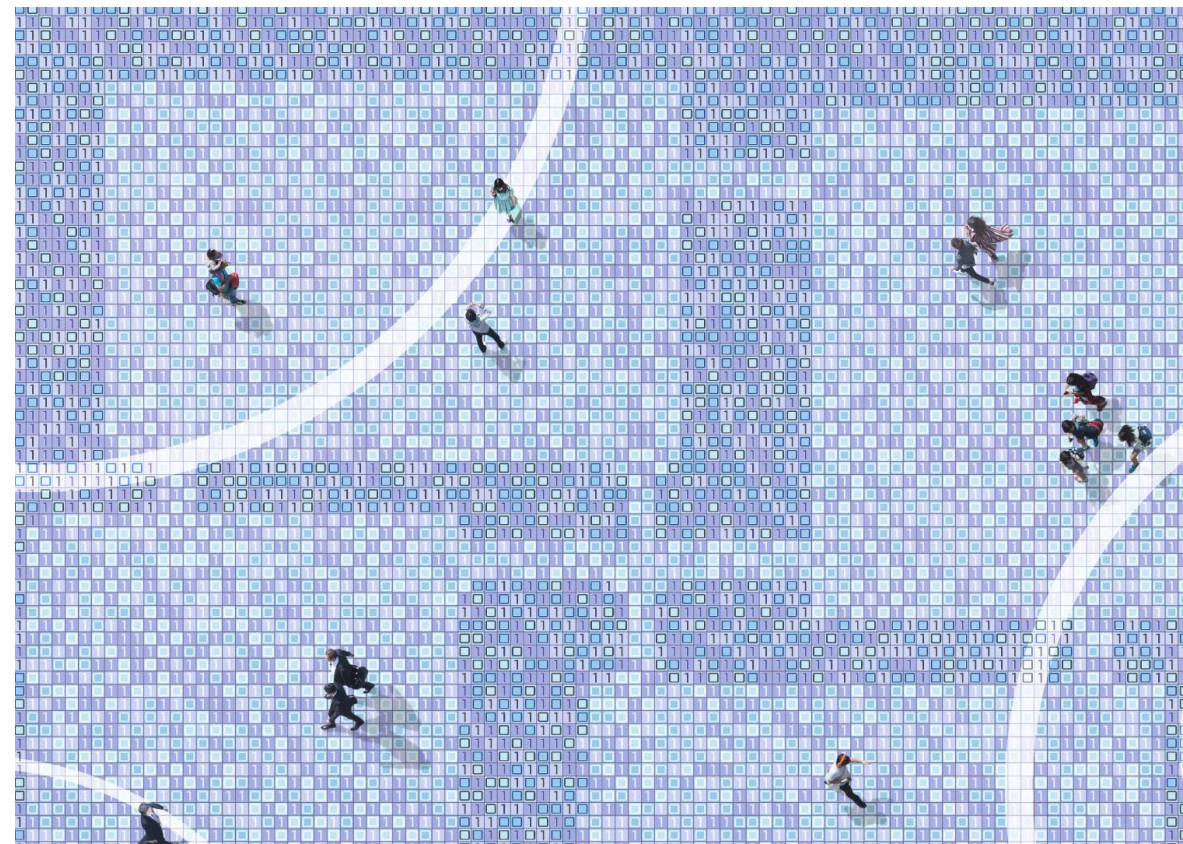

Om undersökningen

Genomförande

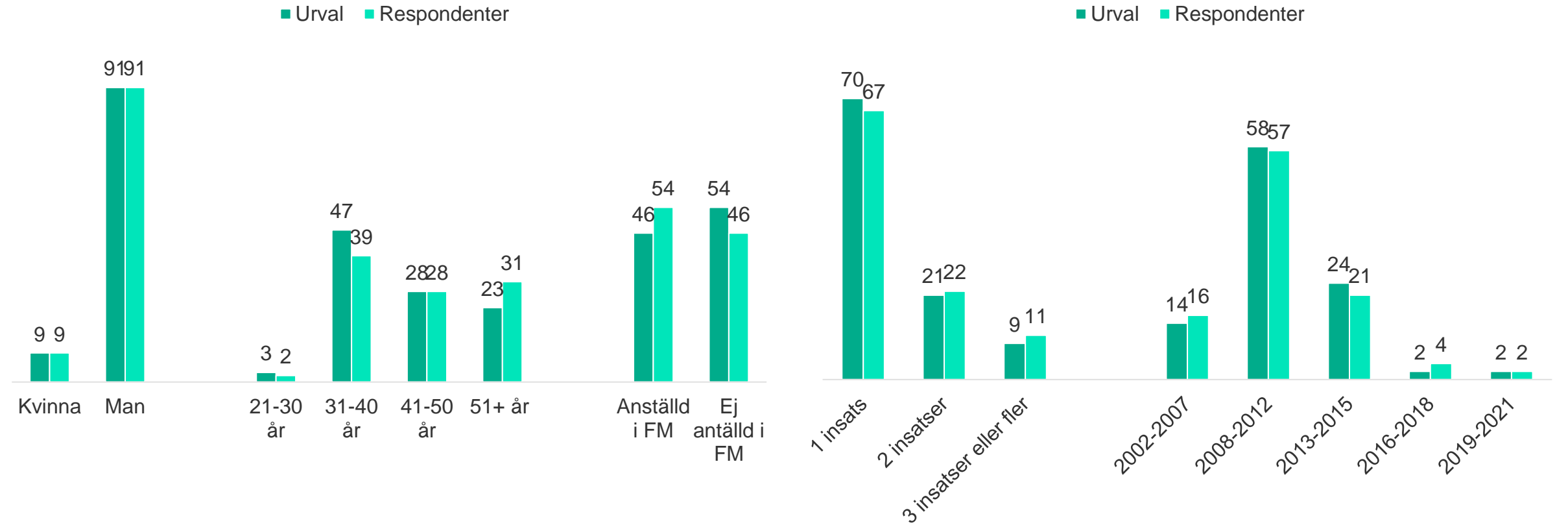
Undersökning	Kvantitativ undersökning
Målgrupp	Utlandsveteraner som gjort utlandstjänstgöring i Afghanistan
Urval	7422 utlandsveteraner
Metod	Webbaserad enkät via postala inbjudningar
Fältperiod:	1 december 2021 till 17 januari 2022.

Postala inbjudningar distribuerades till urvalet av Forsvarsmakten. Totalt svarade 2 104 utlandsveteraner på undersökningen vilket motsvarar en svarsfrekvens på 27 %.

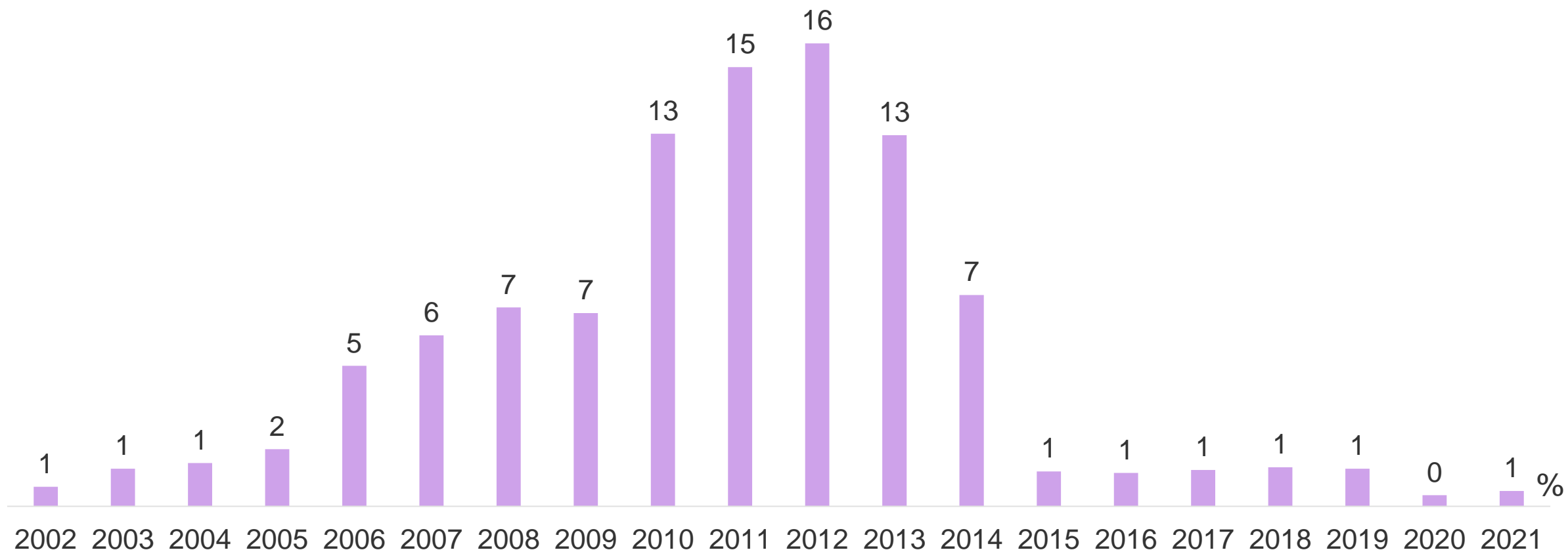
Om undersökningen

Fördelning

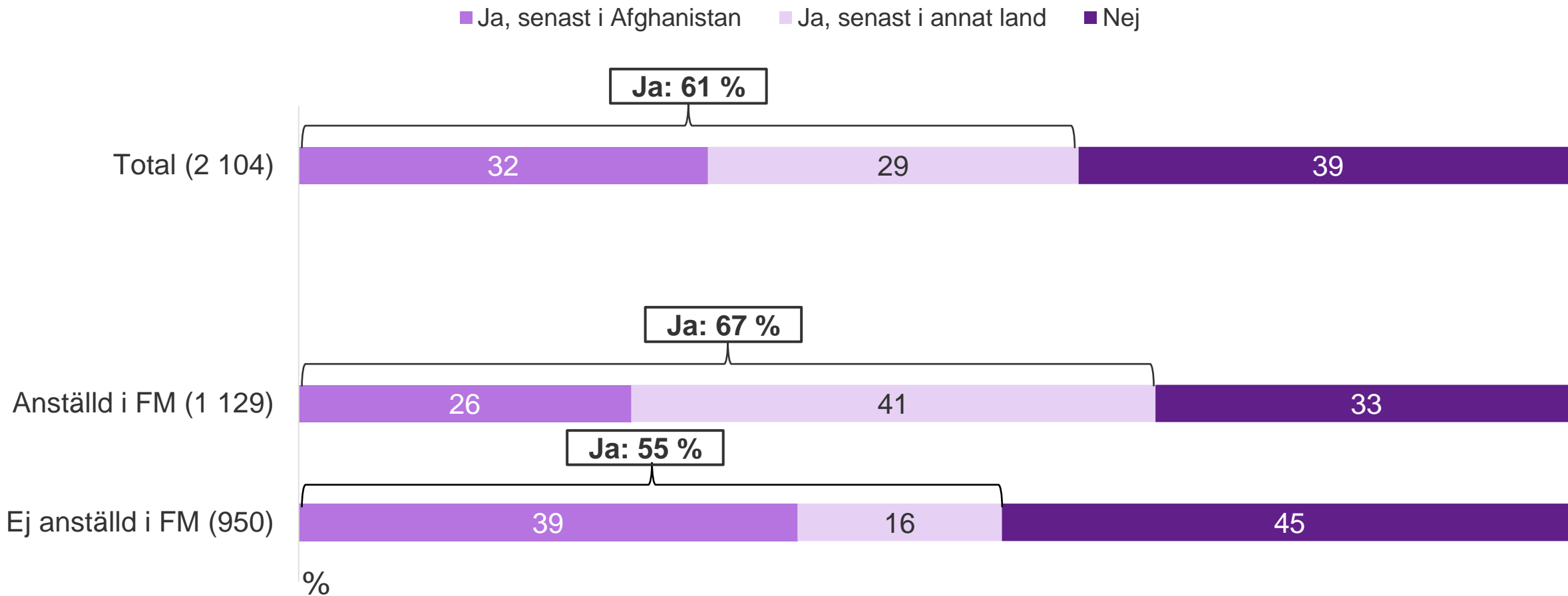
Om undersökningen

Vilket år avslutades din senaste utlandstjänstgöring i Afghanistan för Försvarsmakten?

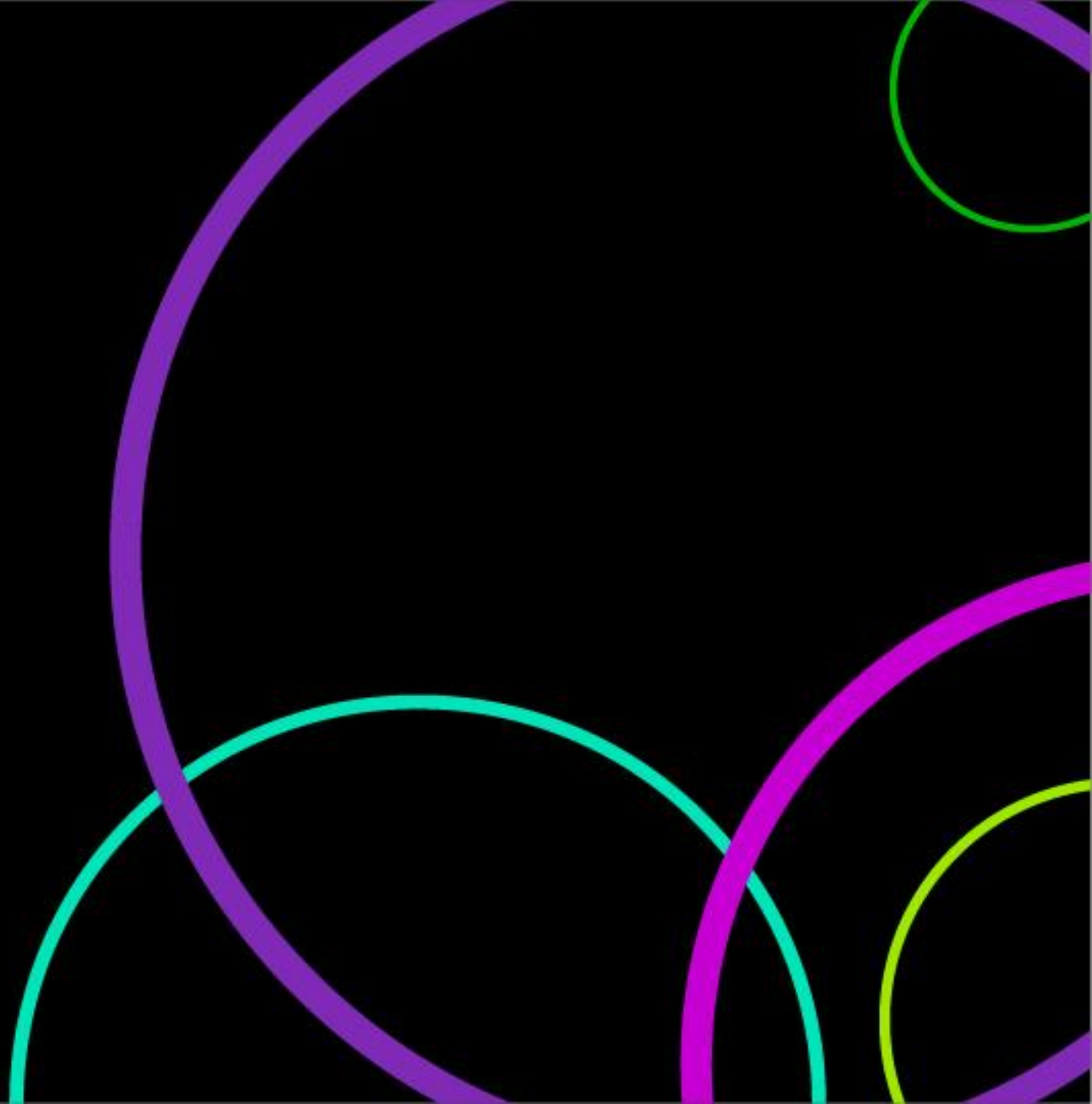
Om undersökningen

Har du gjort utlandstjänstgöring för Försvarsmakten i ett eller flera andra länder utöver Afghanistan?

2

Den mediala bilden av tillbakadragandet i Afghanistan

Utmärkande för utlandsveteraner som har tjänstgjort i Afghanistan

Från Kantar Publics tidigare undersökning med utlandsveteraner som genomfördes i januari-februari 2021

9 av 10

Gav ett **positivt helhetsomdöme till den/de utlandstjänstgöringar** som de genomfört för Försvarmakten.

(samma höga positiva nivå som snittet i undersökningen)

9 av 10

Har **tagit del av någon slags information** om vad Försvarmakten gör för utlandsveteraner och anhöriga

(en hög andel som till stor del beror på att insatserna ligger relativt nära i tiden – utlandsveteraner som tjänstgjort i Mali har i ännu högre grad tagit del av information)

6 av 10

Tycker **inte att medierna rapporterar objektivt och korrekt** om "din egen och utlandstjänstgöring i stort för Försvarmakten". Andelen är högre jämfört med utlandsveteraner från andra stationeringar.

(Tycker också i något högre grad att människor i **närmaste omgivningen inte är positiva till insatserna** och att **allmänheten inte har en positiv inställning**)

Många nyheter och åsikter om utlandsveteranerna och den svenska insatsen

Medierapporteringen vecka för vecka, nyhetsvärde/genomslag

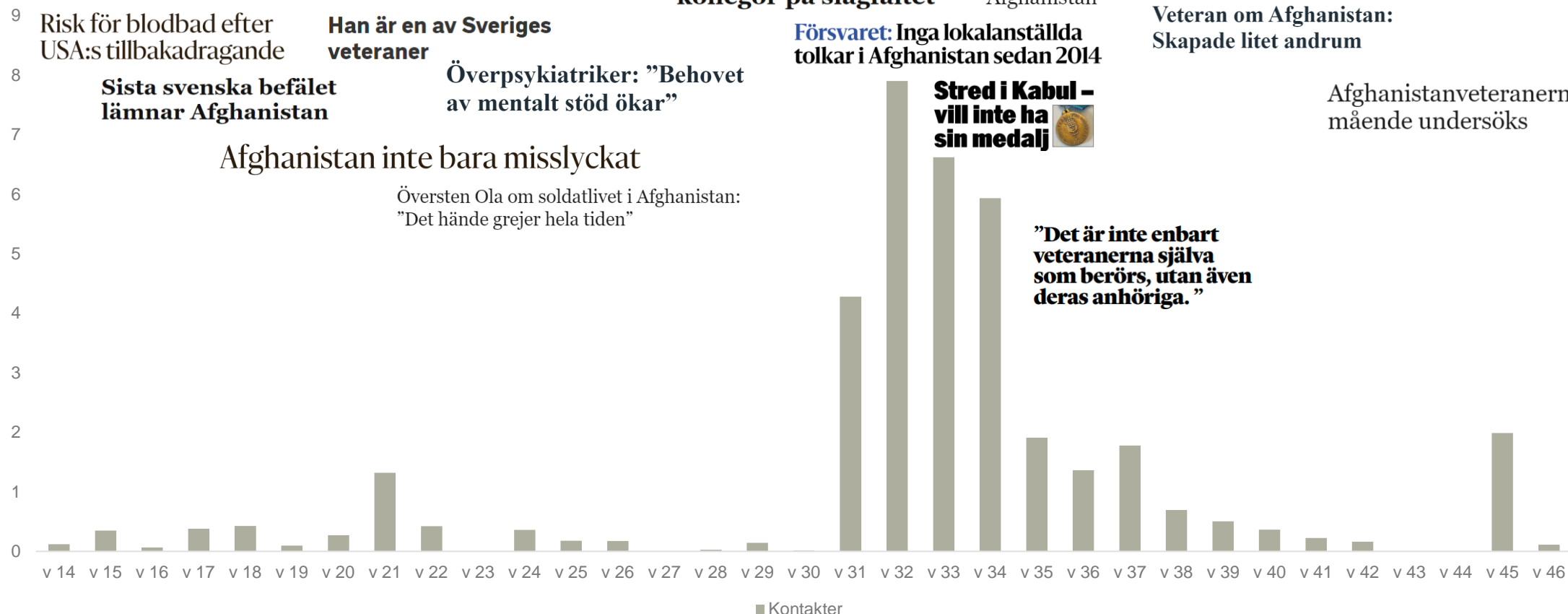
Amerikanska soldater dödades i attacken: "Svensk personal oskadd"

"Man lämnar inte sina kollegor på slagfältet"

Veteraner: Vi gjorde skillnad i Afghanistan

Quality Score

Kontakter i miljoner

Risk för blodbad efter USA:s tillbakadragande

Han är en av Sveriges veteraner

Sista svenska befälet lämnar Afghanistan

Överpsykiatriker: "Behovet av mentalt stöd ökar"

Afghanistan inte bara misslyckat

Översten Ola om soldatlivet i Afghanistan: "Det hände grejer hela tiden"

Försvaret: Inga lokalanställda tolkar i Afghanistan sedan 2014

Stred i Kabul – vill inte ha sin medalj

Veteran om Afghanistan: Skapade litet andrum

Afghanistanveteranernas mående undersöks

"Det är inte enbart veteranerna själva som berörs, utan även deras anhöriga."

Rapporteringen om svenska soldater och afghanska tolkar flätas ihop

Tolkar och lokalanställda

- Nyheter om den svenska militära personalen och de afghanska tolkarna löper parallellt, men flätas också till stor del in i varandra.
- Rubriker och formuleringar visar både på hur arbetssituationen sett ut i Afghanistan och på de **starka banden mellan svenska soldater och lokalanställda**. ”Vi var sida vid sida, dag som natt.”, ”Man lämnar inte sina kollegor på slagfältet”, ”Vi var kollegor – de lämnade oss”, ”Det här är individer som stått sida vid sida med svensk personal i strid. De har dött med oss.”
- Även journalisterna kopplar ihop frågorna i redigeringen av artiklar. Nyheten om regeringsinitiativet att utlandsveteraner ska tas om hand bättre vinklas i rubrikerna på hur de afghanska tolkarnas situation ska hanteras, vilket visar på det stora nyhetsvärdet för den frågan.

“Man lämnar inte sina kollegor på slagfältet”

Regeringen vägrar ge asyl åt afghanska tolkar – kan strida mot grundlagen menar Morgan Johansson (S)

– Vi tjänstgjorde med dem (*det svenska förbandet*) och arbetade med dem vid fronten. Vi var sida vid sida, dag som natt. Och detta är belöningen, säger en av tolkarna till Ekot.

Regeringen: Afghantolkar fråga för myndigheter

Före detta soldater, så kallade veteraner, ska tas om hand bättre, enligt ett nytt regeringsinitiativ.

Men försvarsministern hänvisar till Migrationsverket i frågan om säkerheten för försvarets tidigare lokala medarbetare i Afghanistan.

Ett antal utlandsveteraner uppmärksammas – många har åsikter om agerandet

Svenska utlandsveteraners ställningstaganden

- Medierna ger stort utrymme till de **utlandsveteraner som på olika sätt kritiserar Sveriges agerande** gentemot tolkarna och övriga lokalanställda.
- Två utlandsveteraner som ser den svenska hanteringen som ett fegt svek **lämnar tillbaka sina förtjänstmedaljer**. En annan utlandsveteran tycker att det svenska hanterandet kom senfärdigt.
- Det är ett antal enskilda svenska utlandsveteraner från Afghanistan som uppmärksammas, inte minst i lokalmedierna. Gemensamt för många av dem är att de uttrycker en **frustration över det som händer och att bara kunna se på**, men också att den svenska insats de har erfarenhet av har **gjort skillnad** på plats, där och då.

Veteranernas protest: Lämnar tillbaka medaljer

De svenska Afghanistan-veteranerna Patric Bottne och Tommy Wahlman har lämnat tillbaka sina medaljer – i protest mot att tolkarna inte får hjälp.
– Det är fegt. Vi sviker tolkarna, säger Tommy Wahlman.

Veteran kritiserar svenskt agerande i Afghanistan

Veteranens kamp för tolkarna: ”Dött med oss”

”Vi svek dem som vi var satta att skydda”

”Vad gjorde vi där?” frågar sig både utlandsveteraner och journalister

Utvärdering av insatsen i Afghanistan

- På det övergripande planet har den internationella insatsen under 20 år **inte lyckats skapa demokrati eller stabilitet** i Afghanistan.
- Flera utlandsveteraner menar ändå att i den dagliga insatserna under sin tjänstgöring kunde **göra skillnad för många av de människor** de mötte.
- Vikten av **kunskap och förståelse hos allmänheten** för det övergripande syftet med uppdraget och innehållet i verksamheten betonas.
- Och vikten av **kunskap och förståelse i den återvändandes närhet**, såväl familj som arbetsgivare, om vardagen i fält.

Så vad gjorde vi där?

Man varken kan eller ska berätta allt om en militär insats, det hör till krigets natur. Men den politiska nivån bör bidra till en klar förståelse hos allmänhet och hos de individer som funderar på att ta den yttersta risken och göra en insats för sitt land eller för världen. Tingsgård skriver att det är viktigt att nationella mål formuleras med konkretion och tydlighet och helst i en övergripande svensk strategi, samt att man borde ha använt ordet strid mycket tidigare.

Ledare Långa insatsen har blivit del av svensk nutidshistoria

Afghanistan inte bara misslyckat

Han tjänstgjorde som soldat i Afghanistan: ”Såg förbättringar – nu rasar det”

Ta vara på veteranernas erfarenhet och kunskap

Veteraner: Vi gjorde skillnad i Afghanistan

”Folk förstod inte vad vi gjorde i Afghanistan”

Händelserna i Afghanistan har rivit upp många känslor hos svenska veteraner som varit stationerade i landet inom ramen för ISAF. De är oroliga för sina gamla lokalanställda kollegor – och de funderar också på om deras insats varit värt all möda, när nu det uppnådda raseras på kort tid.

Uppgivenhet och ifrågasättande – inte enkelt att anpassa sig till hemmiljön

Om utlandsveteraner och deras mående

- Utlandsveteranernas personliga utvärderingar av sin tid i Afghanistan fördjupas i vissa artiklar till att de uttrycker **uppgivenhet och frustration**.
- Det finns också exempel på erfarenheter av att **inte känna sig förstådd eller hemma** i den vanliga vardagen i Sverige. Samt att även anhöriga berörs.

”Det är inte enbart veteranerna själva som berörs, utan även deras anhöriga.”

Översten Ola om soldatlivet i Afghanistan: ”Det hände grejer hela tiden”

Överpsykiatriker: ”Behovet av mentalt stöd ökar”

Uppgivenhet bland svenska afghanistanveteraner

”Det är ett gäng som har hört av sig. De känner besvikelse och frustration och ifrågasätter sin egen existens. ’Var det värt det?’ ’Varför gjorde jag det här?’ Sådana frågor dyker upp.”

Svenske veteranens värsta minne: ”Talibanerna avrättade en lokalanställd”

”Det är tillräckligt svårt att komma hem och återanpassa sig till sin vardag – som är som dag och natt jämfört med det man sett. Men det är ännu svårare när det finns en utbredd okunskap om vad man gjort och varför man behövt verka i en krigszon. Som beror på de ansvarigas oförmåga eller ovilja att förklara.”

Stor baluns anordnas på Ing 2 – försvarstopparna på plats

Afghanistanveteranernas mående undersöks

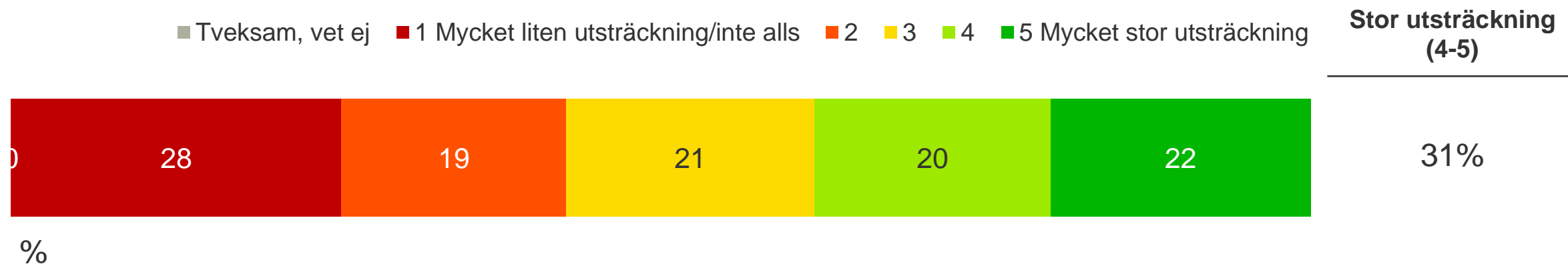
3

Utlandsveteranernas
upplevelser efter
tillbakadragandet i
Afghanistan

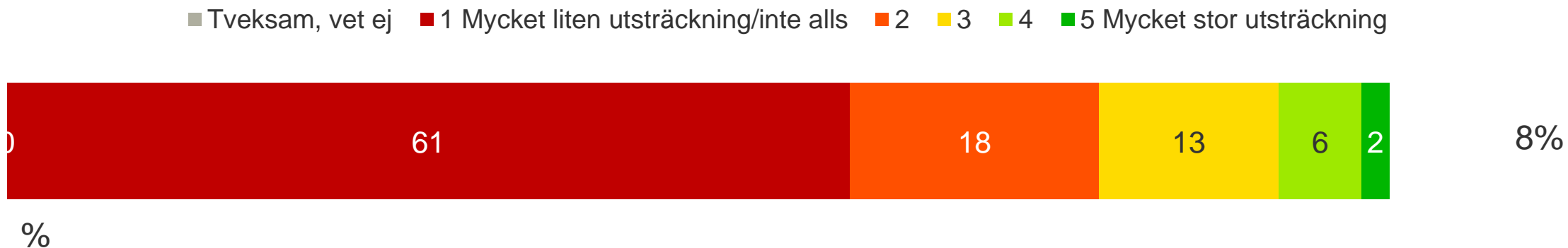

Var tredje uppger att synen på den egna insatsen har påverkats i stor utsträckning

I vilken utsträckning har den senaste tidens händelser påverkat din syn på din insats i Afghanistan?

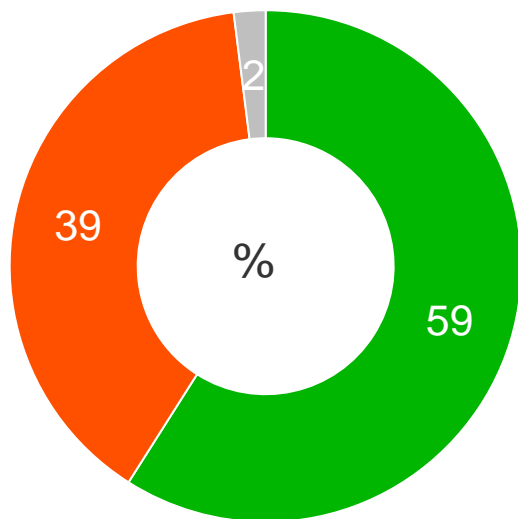

I vilken utsträckning har den senaste tidens händelser påverkat ditt mående?

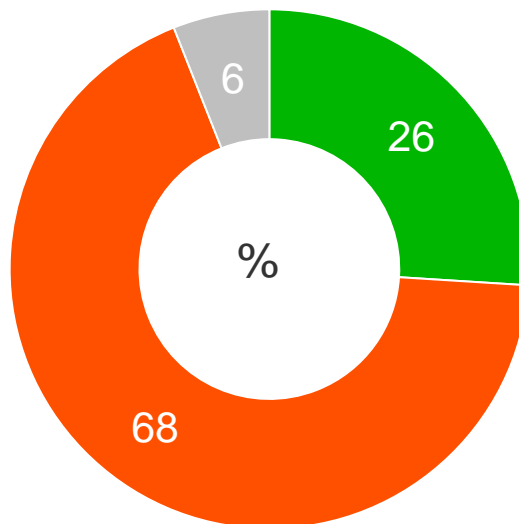

Var fjärde utlandsveteran har känt ett ökat behov av att tala om sin insats

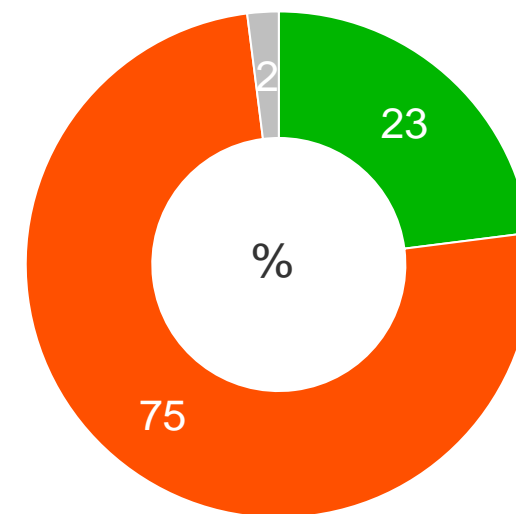
Har du fått fler frågor om din insats i Afghanistan från din omgivning efter nyhetsrapporteringen av den senaste tidens händelser i landet?

Har du känt ett ökat behov av att tala om din insats i Afghanistan efter den senaste tidens händelser i landet?

Upplever du att du har behövt stå till svars för den svenska insatsen i Afghanistan inför din omgivning efter nyhetsrapporteringen av den senaste tidens händelser i landet?

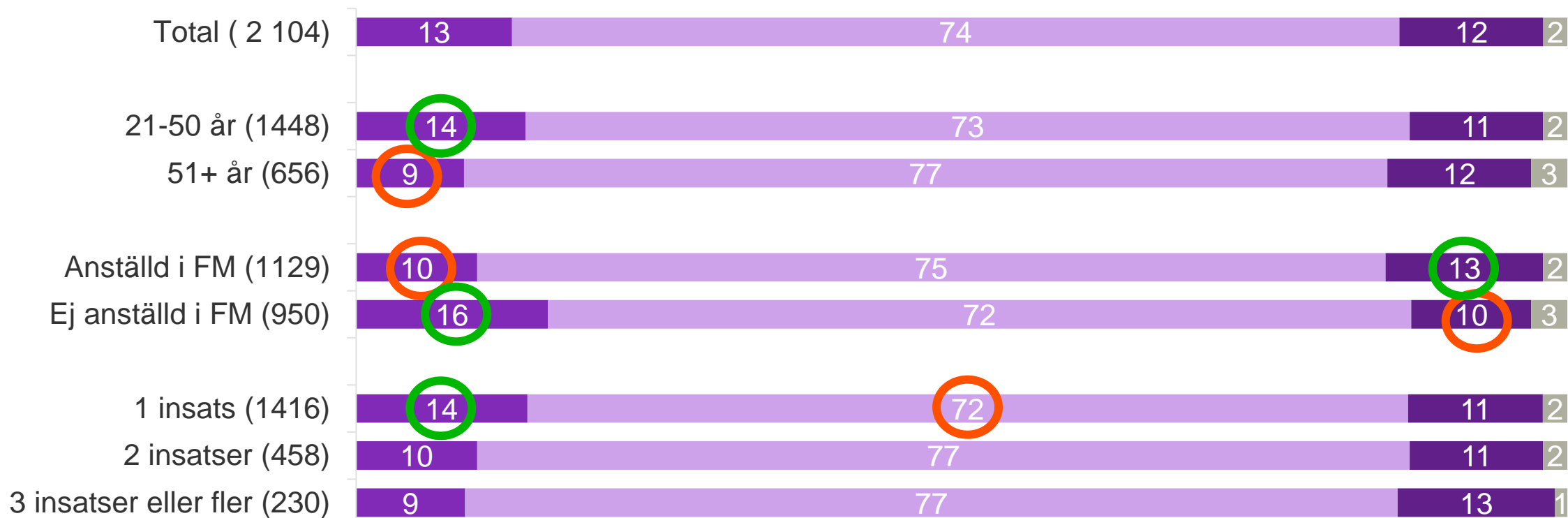

■ Ja ■ Nej ■ Tveksam, vet ej

Viljan att delta i fler insatser har i större utsträckning ökat bland ej FM-anställda och under 50 år

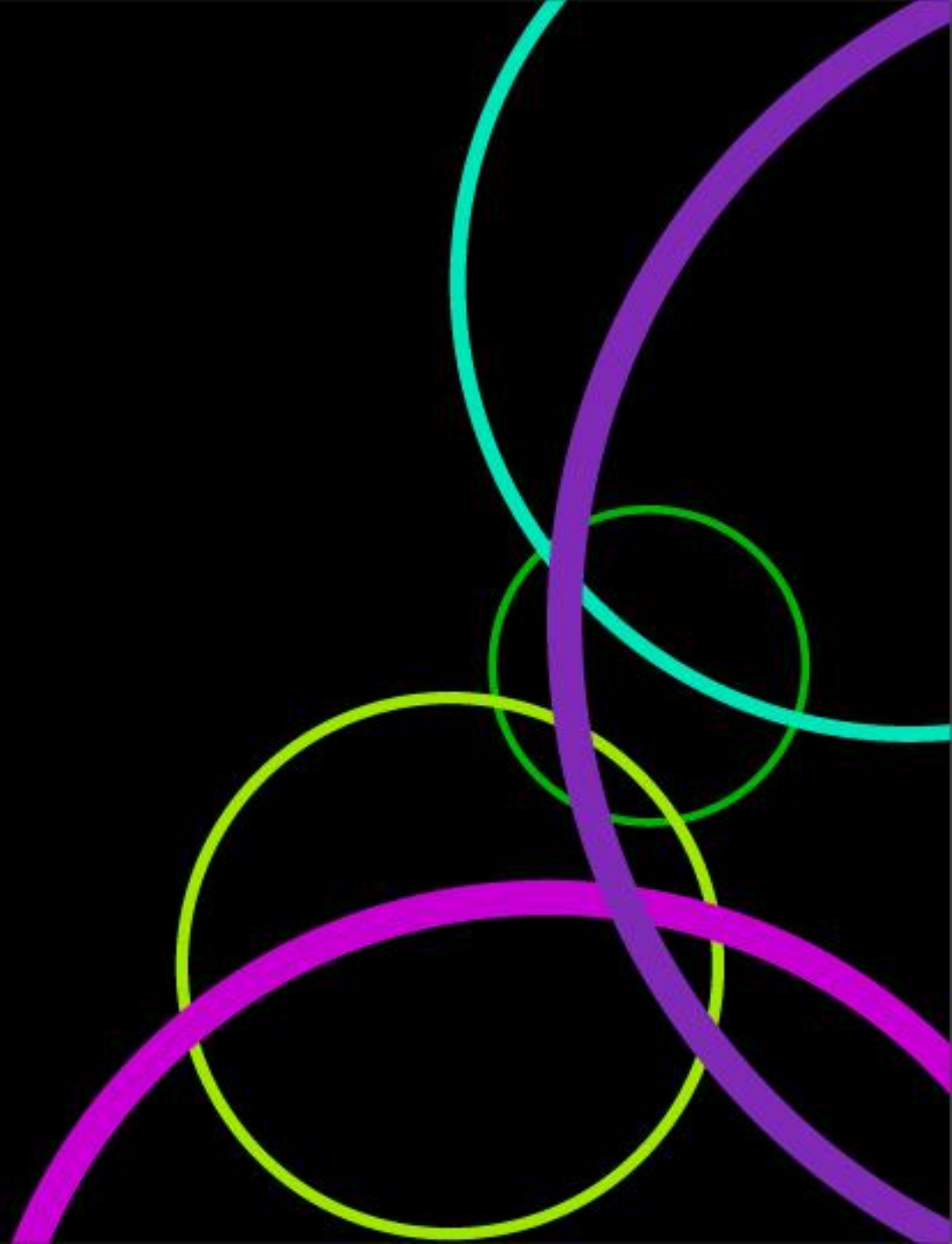
Har den senaste tidens händelser i Afghanistan påverkat din vilja att delta i fler internationella militära insatser?

■ Ja, min vilja har ökat ■ Nej, min vilja har inte påverkats ■ Ja, min vilja har minskat ■ Tveksam, vet ej vid behov

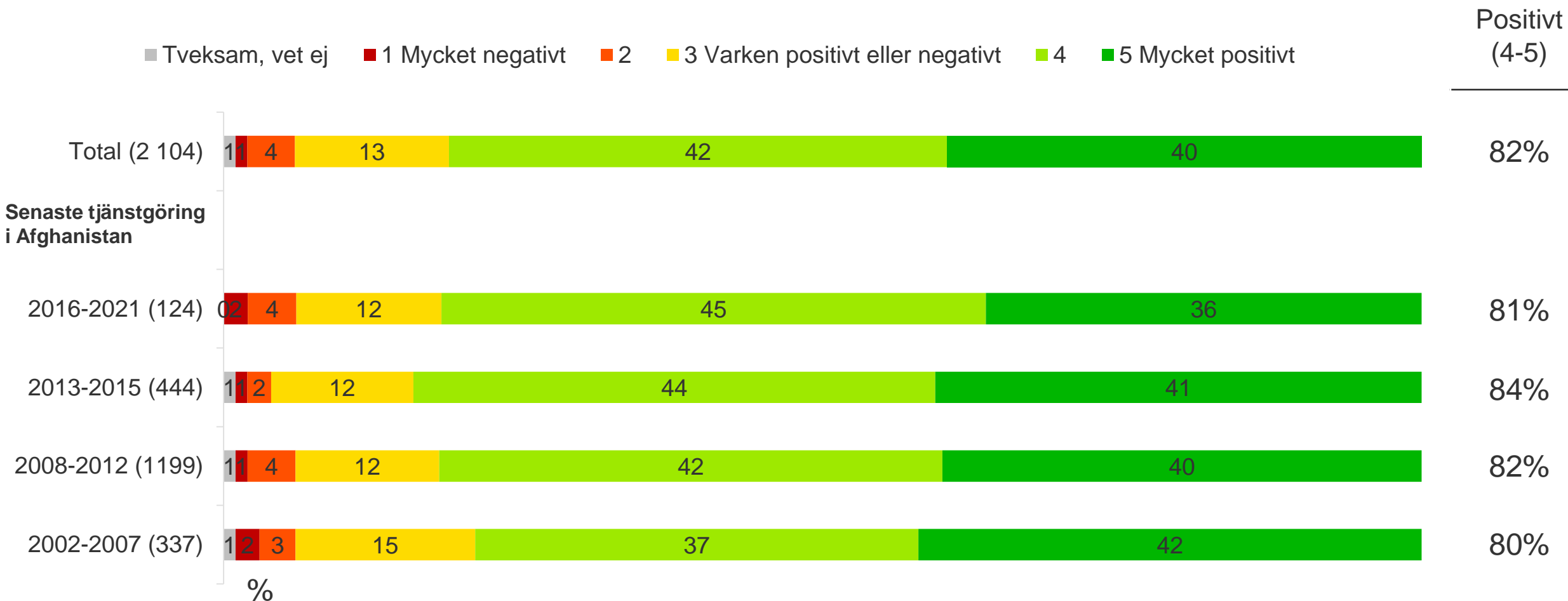
4

Synen på den egna utlandstjänstgöringen i Afghanistan

8 av 10 ger ett ganska eller mycket positivt helhetsomdöme

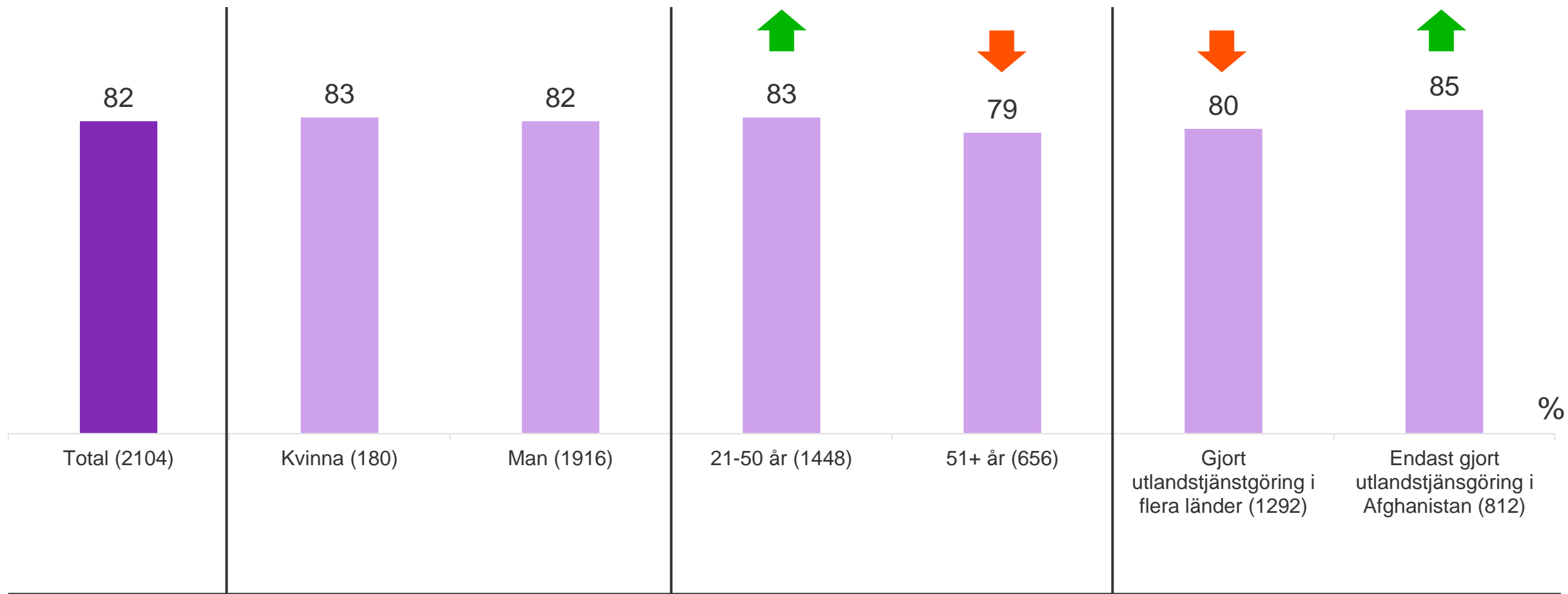
Vilket är ditt helhetsomdöme om den eller de utlandstjänstgöringar du genomfört för Försvarsmakten i Afghanistan?

Fler utlandsveteraner under 50 år som ger ett positivt helhetsomdöme

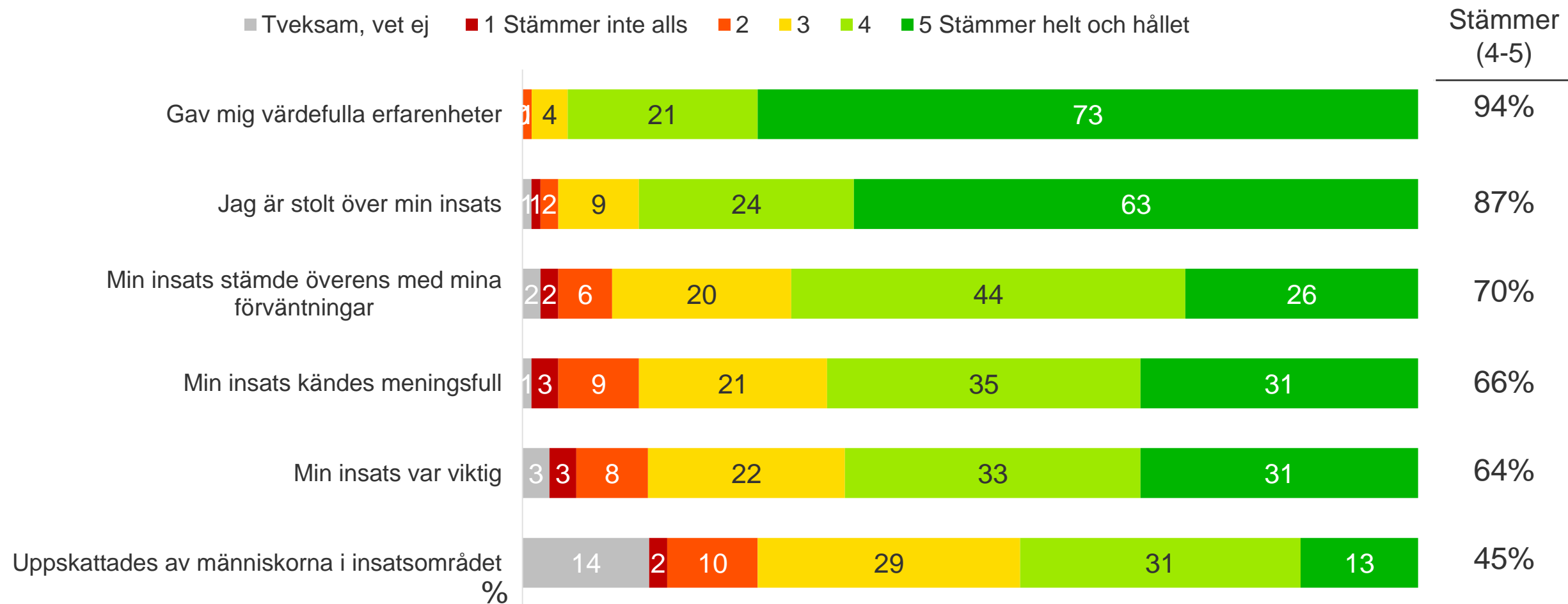
Vilket är ditt helhetsomdöme om den eller de utlandstjänstgöringar du genomfört för Försvarsmakten i Afghanistan?

Ganska/mycket positivt (4-5)

Flest instämmer med att utlandstjänstgöringen i Afghanistan gav värdefulla erfarenheter

Hur ställer du dig till följande påståenden om din utlandstjänstgöring för Försvarsmakten i Afghanistan?

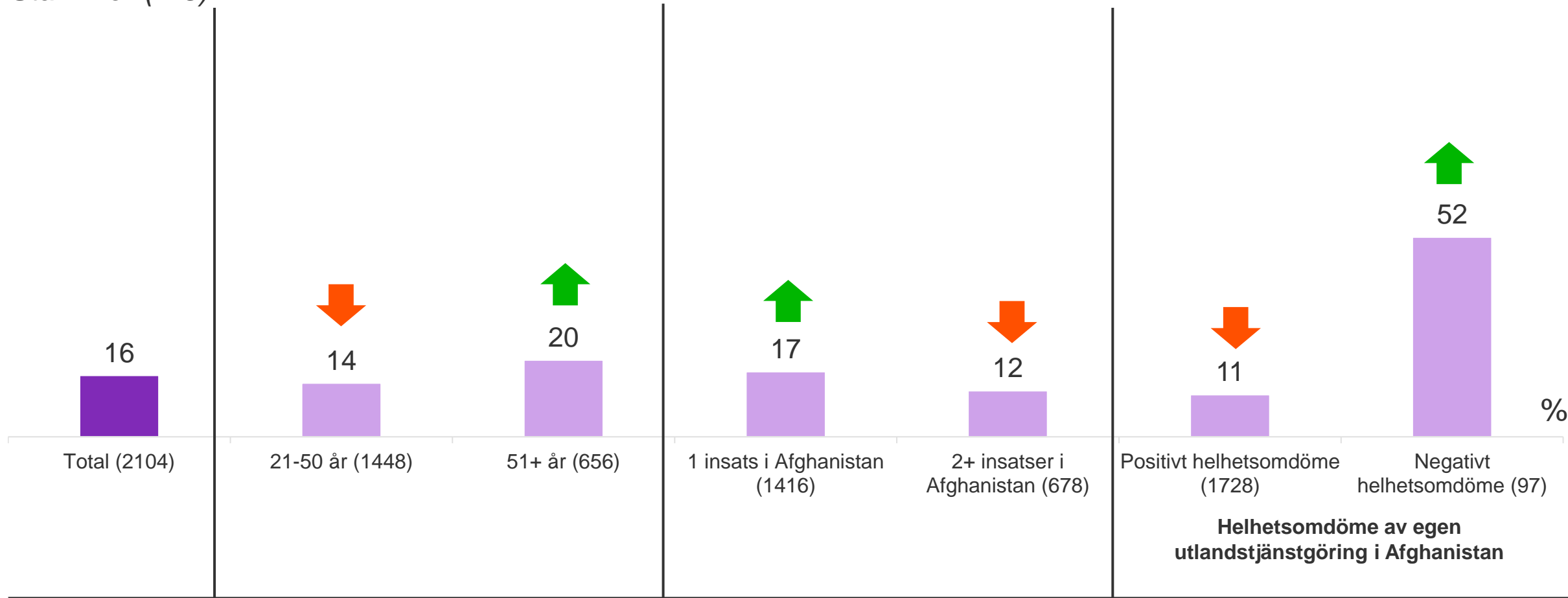

Helhetsomdömet av utlandstjänstgöringen har stor påverkan på viljan att göra om det

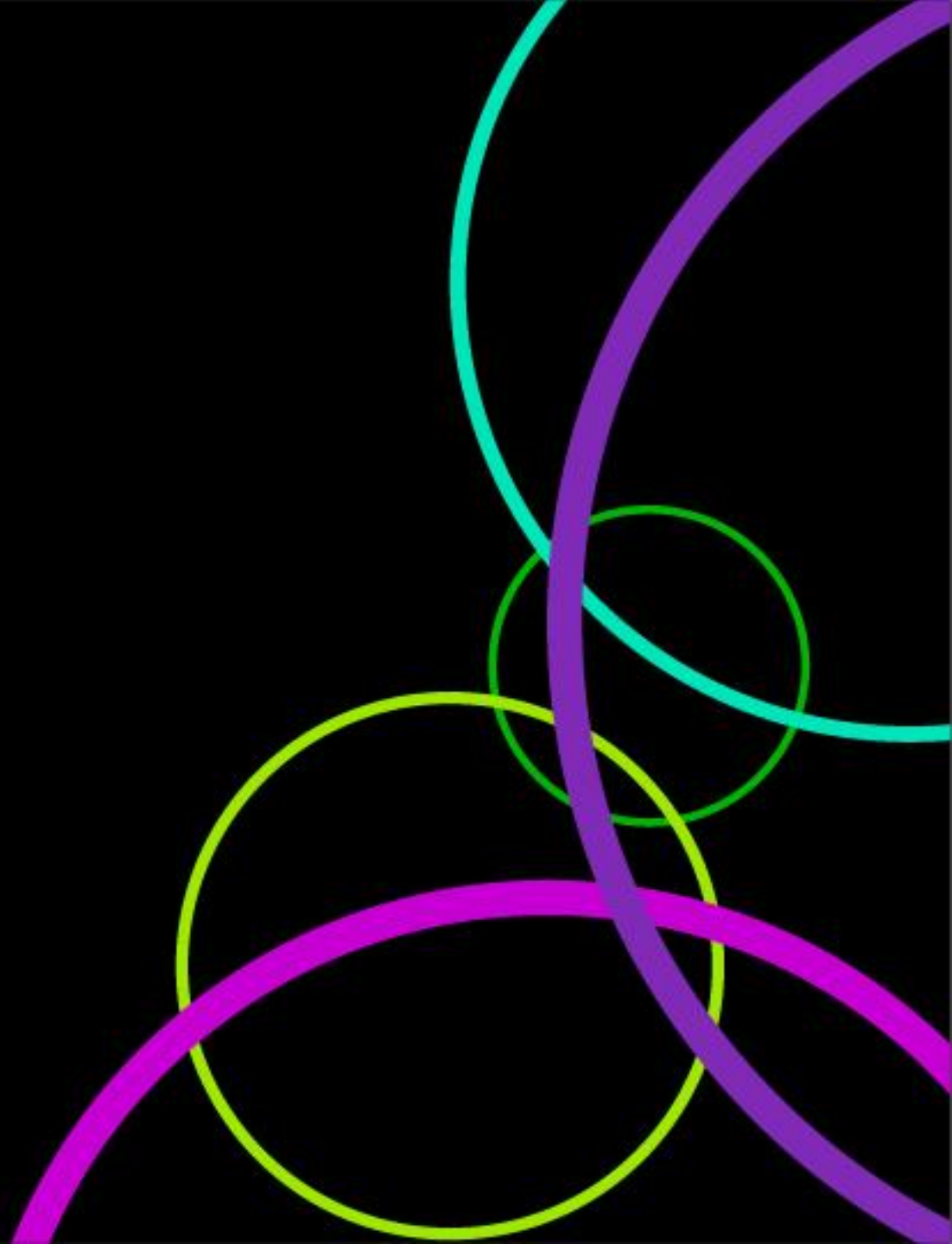
Hur ställer du dig till följande påståenden om din utlandstjänstgöring för Försvarsmakten i Afghanistan?

Jag skulle inte göra om min insats i Afghanistan om jag fick välja på nytt

Stämmer (4-5)

5 Uppföljning vid hemkomst

Nya frågor som mäter utlandsveteranernas upplevelse av uppföljningsansvaret

Frågor som ställs till alla som avslutade sin senaste utlandstjänstgöring för Försvarmakten 2013 eller senare:

”Försvarmakten har ett 5-årigt aktivt uppföljningsansvar från och med att den senaste utlandstjänstgöringen avslutats. I samband med hemkomsten genomförs samtal och föreläsningar. Därefter sker en återsamling följt av årliga informationsbrev alternativt medarbetarsamtal för anställda.

Tänk nu på din egen uppföljning från Försvarmakten i samband med hemkomst från din senaste utlandsinsats.”

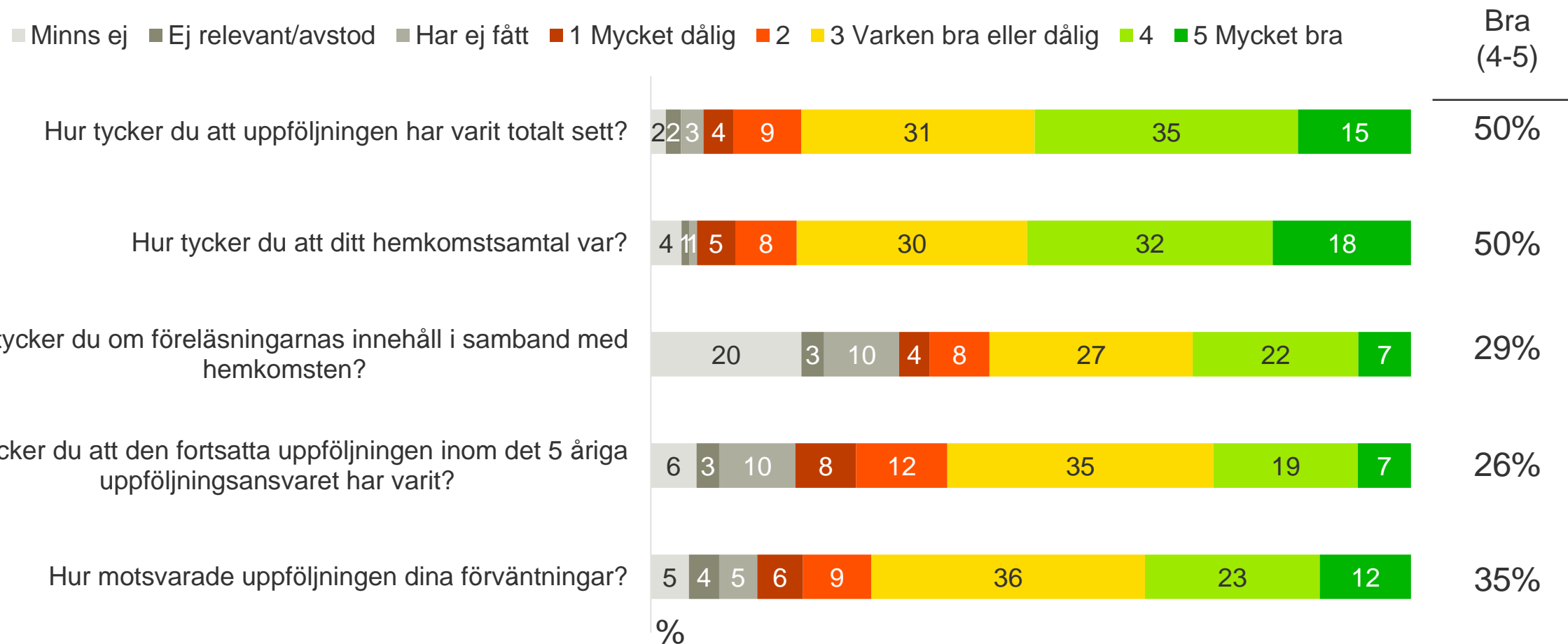
1. Hur tycker du att uppföljningen har varit **totalt sett**?
2. Hur tycker du att ditt **hemkomstsamtal** var?
3. Vad tycker du om **föreläsningarnas innehåll** i samband med hemkomsten?
4. Hur tycker du att den **fortsatta uppföljningen** inom det 5-åriga uppföljningsansvaret har varit?
5. Hur motsvarade uppföljningen dina **förväntningar**?

Avslutad tjänstgöring 2013-2021	
Afghanistan	568
Total	897

Nya frågor som mäter utlandsveteranernas upplevelse av uppföljningsansvaret

Om avslutade sin tjänstgöring 2013 eller senare:

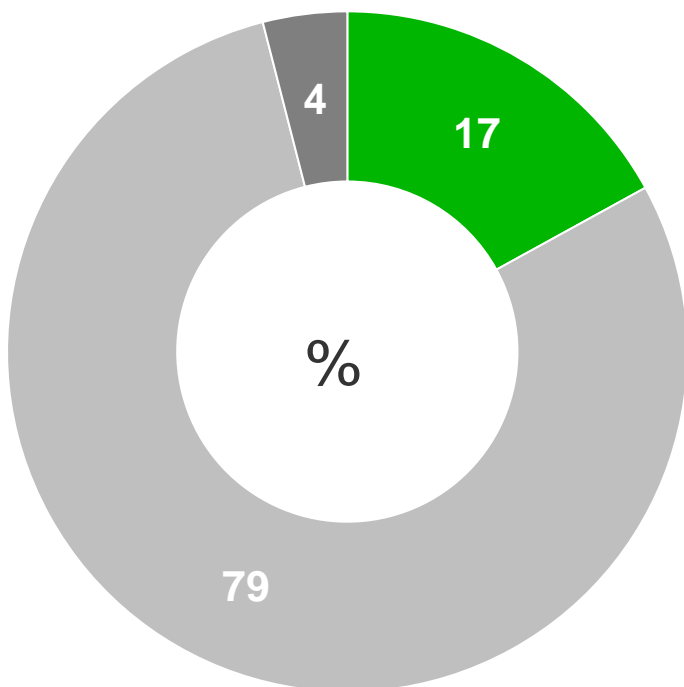
Tänk nu på din egen uppföljning från Försvarmakten i samband med hemkomst från din senaste utlandsinsats.

Inga synliga skillnader för utlandsveteranernas behov av stöd utifrån senaste tjänstgöring

Har du någon gång varit i behov av stöd eller vägledning från Försvarsmakten?

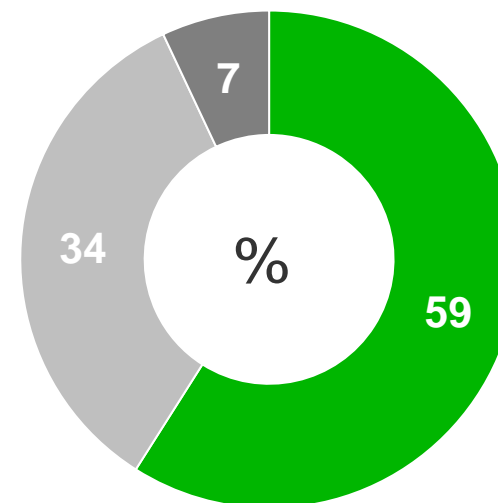
■ Ja ■ Nej ■ Minns ej/inget svar

Om ja: (361)

Har du fått det stöd eller den vägledning som du efterfrågade?

■ Ja ■ Nej ■ Minns ej/inget svar

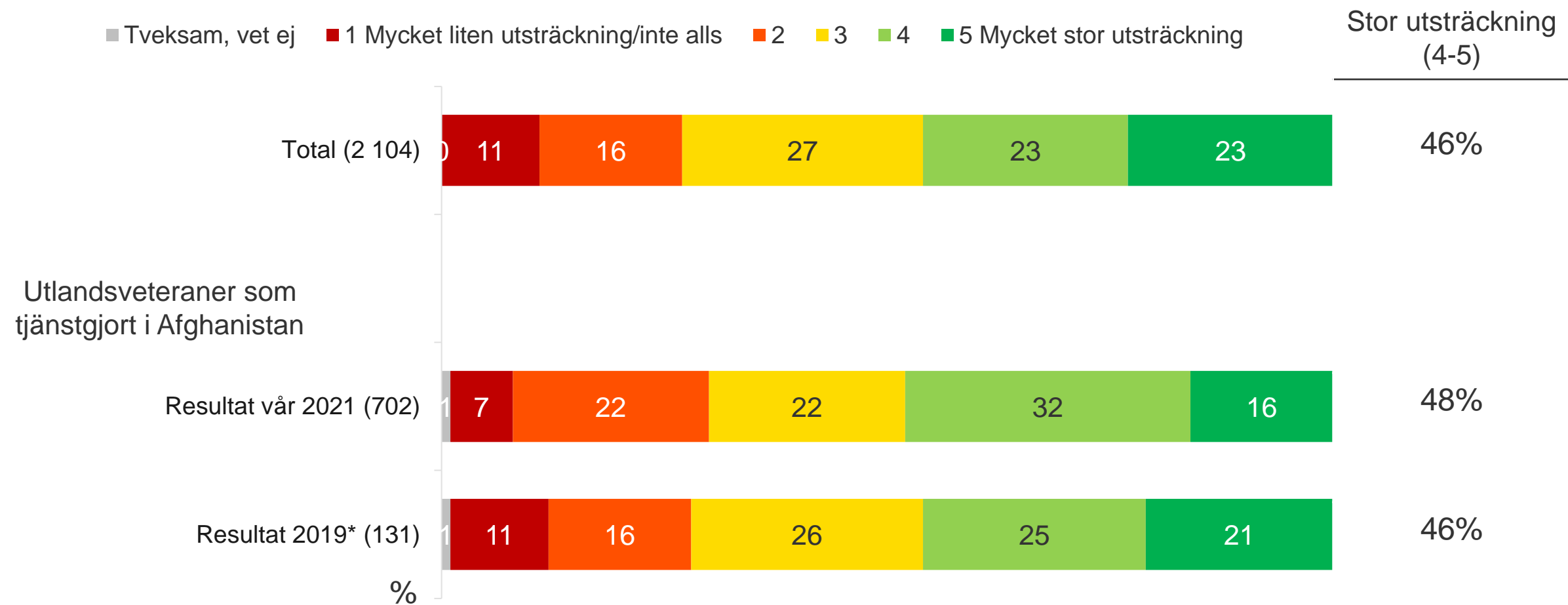
6

Självbild och
omgivningens bild
- Synen på
utlandsveteraner

Jämförelse med utlandsveteraner som tjänstgjort i Afghanistan i tidigare undersökningar

I vilken utsträckning identifierar du dig som utlandsveteran?

Om ”4-5 Mycket stor utsträckning”:

Varför identifierar du dig som utlandsveteran?

Öppna svar

”Det är något **jag är stolt** över och en tid i livet som format mig som människa.”

”Det är en viktig del av mitt liv, en **kamratskap** som skapas och som manifesteras under insatser! Jag vet att jag **gjort skillnad** med min insats och därför tillhör jag en skara människor som satt sin egen säkerhet åt sidan för att hjälpa andra!”

”Jag har gjort en insats i annat land och **är stolt** över det.”

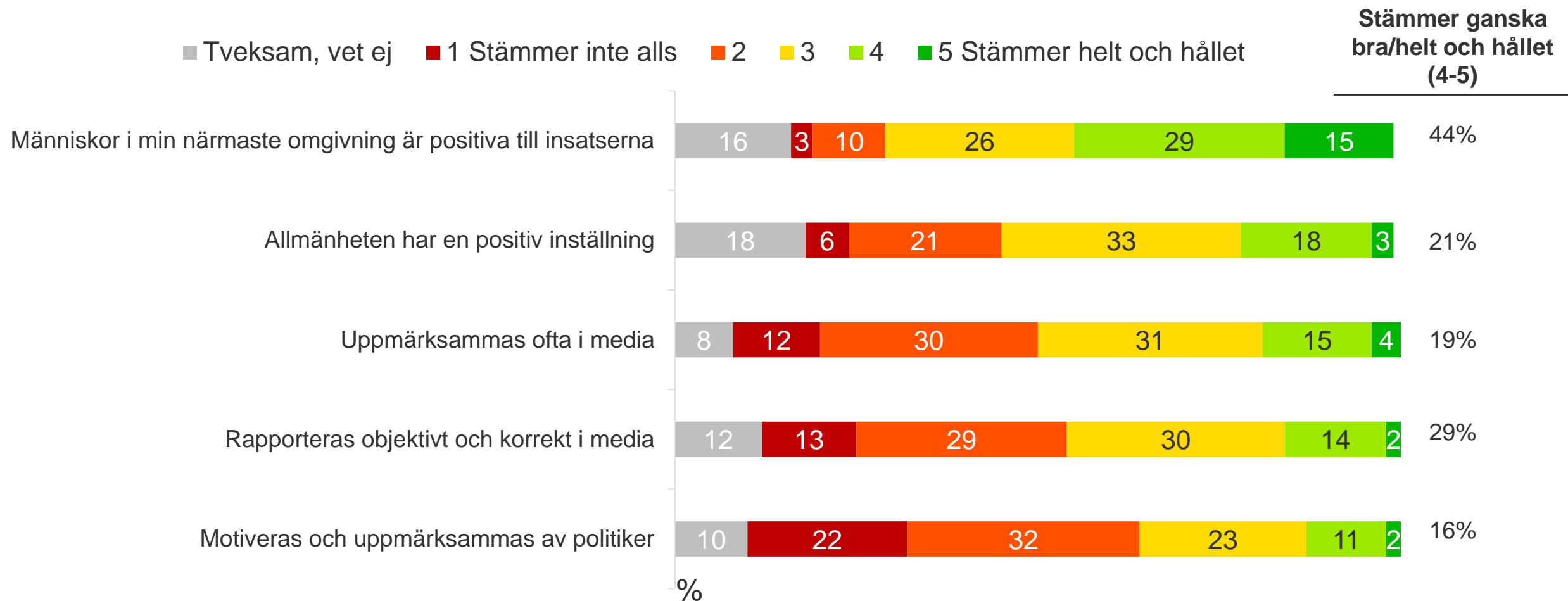
”Då jag tjänstgjort med FM utomlands ”

”Bara pga definitionen. Har man gjort utlandstjänst så är man veteran. Det finns en viss **gemenskap och samhörighet** bland dessa veteraner.”

Endast var femte som anser att allmänheten har en positiv inställning till den svenska insatsen

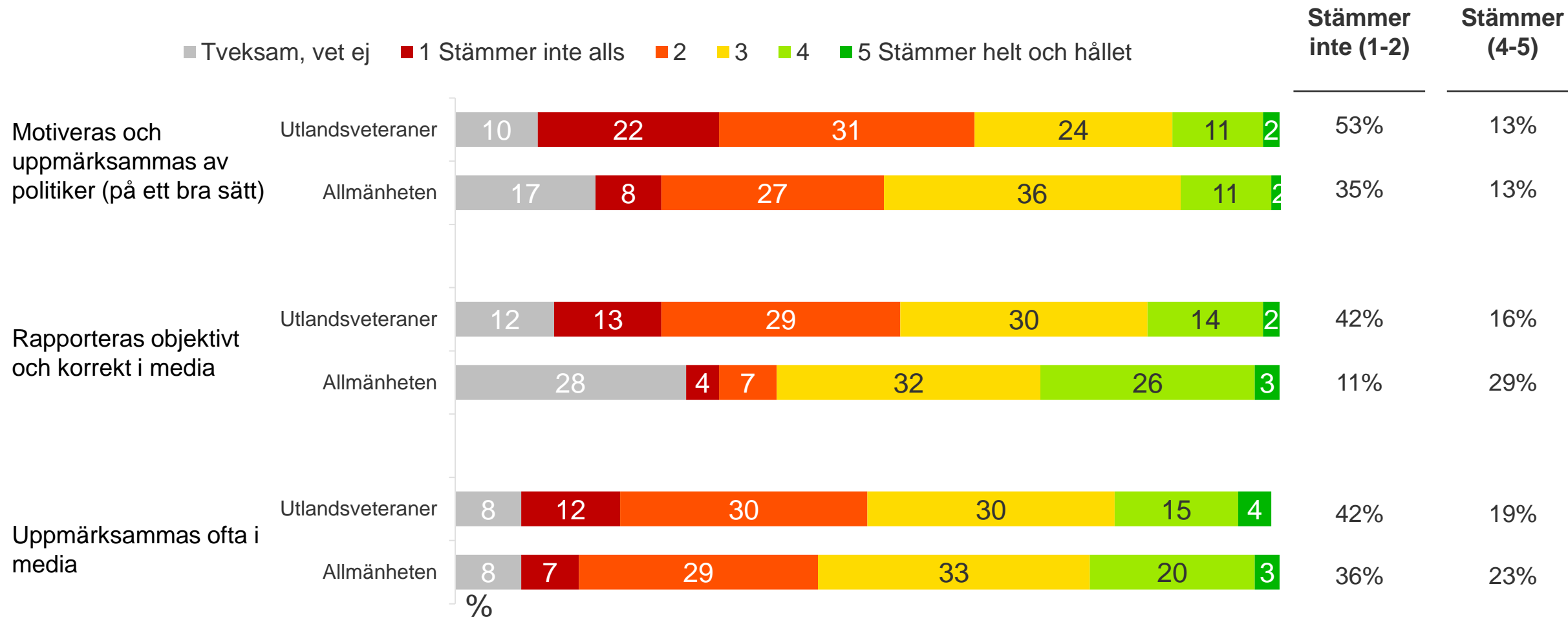
Hur ställer du dig till följande påståenden om den svenska insatsen i Afghanistan efter den senaste tidens händelser i landet?

Jämförelse med undersökning mot allmänheten

Till utlandsveteraner: Hur ställer du dig till följande påståenden om den svenska insatsen i Afghanistan efter den senaste tidens händelser i landet?

Till allmänheten: Hur ställer du dig till följande påståenden om den svenska militära insatsen i Afghanistan?

Till utlandsveteraner (2104)

Hur ställer du dig till följande påståenden om den svenska insatsen i Afghanistan efter den senaste tidens händelser i landet?

Till allmänheten (1000)

Hur ställer du dig till följande påståenden om den svenska militära insatsen i Afghanistan?

7

Tankar och slutsatser

Till sist, är det något annat som du vill tillägga utifrån dina erfarenheter som utlandsveteran för Försvarsmakten i Afghanistan?

Vanligt förekommande teman*

Utvecklingen i Afghanistan kom inte som någon överraskning

Ökat stöd efter hemkomst och bättre uppföljning efterfrågas

Stolt över sin egen insats

Okunskap om syftet med svenska militära insatser bland allmänheten

”Den senaste tidens händelser i Afghanistan kom verkligen inte som en överraskning. Hur någon som har verkat i landet eller som har haft inblick i kulturen kan bli chockad över det inträffade är för mig obegripligt. I framtida insatser måste det ställas högre krav på faktisk förbättring i det land som stöttas innan det blir en långdragen insats som kostar liv och pengar helt i onödan.”

”Det är bra att ni genomför dessa undersökningar med jämna mellanrum. Det finns en del som mår dåligt och Sverige behöver kunna ta hand om dessa individer på ett bra sätt.”

”Jag är glad att jag åkte och tacksam över att ha fått tjänstgöra med så många bra människor. Jag kommer alltid ha en kärlek till försvarsmakten.”

”Den politiska nivån måste vara tydlig med varför man sätter in Försvarsmakten i internationella insatser. Försvarsmakten är ett militärt medel.”

”Traditionen ”Utlandsveteran” är inte så etablerad i Sverige. Det är inte alltid den svenska befolkningen uppskattar det vi gör. Man kan vara stolt själv över sin insats men man är inte alltid säker vad människor runt omkring en tycker.”

Sammanfattning och slutsatser

Händelseutvecklingen i Afghanistan sommaren 2021 sätter sina spår

- Var tredje utlandsveteran anser att händelserna (och uppmärksamheten) har **påverkat synen** på den egna insatsen
- 6 av 10 upplever sig ha fått **fler frågor från omgivningen**, 1 av 4 har känt ett ökat behov att **tala om insatsen**, 1 av 4 anser sig ha behövt **stå till svars** för den svenska insatsen
- **Starka berättelser** från utlandsveteraner, både i mediebilden och i direkta svar i undersökningen
- **Mindre positiva attityder** än i januari 2021 till allmänhetens inställning, medias rapportering och uppmärksamheten från politikerna även om frågorna inte är helt identiska i undersökningarna.

Utlandsveteranerna är i huvudsak nöjda (och stolta) med de egna insatserna

- 4 av 5 ger ett **positivt helhetsomdöme** för den/de insatser man gjort i Afghanistan
- Det är **något lägre** än vad utlandsveteraner som tjänstgjort i Afghanistan svarade i januari 2021 för alla sina tjänstgöringar
- Relativt **små skillnader** i helhetsomdöme mellan olika grupper av utlandsveteraner
- 9 av 10 tycker att tjänstgöringarna gav **värdefulla erfarenheter** och är **stolta över sina insatser** – inte lika många instämmer i att insatsen var **viktig**, kändes **meningsfull** och stämde med de egna **förväntningarna**

Fler som är nöjda än missnöjda med uppföljningen från Försvarsmakten

- **Varannan** utlandsveteran tycker att den totala uppföljningen och det särskilda hemkomstsamtal varit **”bra”**.
- **Var tredje** tycker att uppföljningen motsvarade de egna **förväntningarna**, medan var sjunde inte tycker det
- Högst andel **negativa** svar får den **fortsatta uppföljningen** efter själva hemkomsten, 1 av 5 tycker att den har varit dålig
- Sammantaget är det relativt **små skillnader** i synen på uppföljningen – de som nyligen kommit hem ger något högre betyg, likaså kontinuerligt anställda i Försvarsmakten (jämfört med tidvis anställda)
- Lägst betyg ges av dem som är **mindre nöjda** med tjänstgöringen och som har varit i **behov av stöd** efter hemkomst